

OPERA HNK U SPLITU: GIUSEPPE VERDI, *SIMON BOCCANEGRA*, RED. PETAR SELEM, DIR. IVAN REPUŠIĆ

BLIZINA MORA, ZANOS USHITA

Mnogo je razloga zbog kojih splitsko uprizorenje *Simona Boccanegra* prihvaćamo s ushitom i odobravanjem — od izrazito nadahnuta orkestra s vrsnim solističkim istupima, mizanscenski i glasovno sugestivnog zbora, probranih solista, minuciozno razrađene režije, majstorske rasvjete, asocijativne i decentne scenografije i kostimografije do dirigentova visoka profesionalizma i istinskog umjetničkog predanja

S mnogo energije i radnog elana, u znaku visoke profesionalnosti i zavidne razine umjetničkog postignuća, postavljena je prva owosezonska operna premijera HNK u Splitu. U novoj konstelaciji mladih snaga na čelu s maetrom Ivanom Repušićem, kreatori repertoarne politike posegnuli su ovoga puta za prilično opskurnom glazbenom dramom talijanskog opernog barda. Riječ je, dakako, o Verdijevoj operi *Simon Boccanegra*, koju su ljubitelji teatra u svome gradu doživjeli nakon više od četvrt stoljeća, prisustvujući jednoj, po mnogočemu iznimnoj, opernoj produkciji vrijednoj pamćenja i pohvale.

Napisana nakon *Traviate* i *Sicilijanskih večernji*, u kojima je na tragovima galske tradicije skladatelj afirmirao izvanrednu sposobnost glazbene karakterizacije, *Boccanegra* očituje odmak od ustaljene shematizacije talijanske operne libretistike odražavajući tmurno-melankoličnu ugodajnost i dalji razvoj recitativnog stila. Štoviše, nasuprot glazbenoj prozi *Sicilijanskih večernji* i liričnosti *Traviate*, Verdi je u *Boccanegri* minimizirao belkantiističku arioznost u korist pokretne glazbene deklamacije, a sporedne ženske uloge ustupile su mjesto muškim protagonistima. Dramaturški i stilski autentičan, skladatelj je ostao vjeran tumač intimnosti nutarnjih doživljaja oblikujući glazbenu dramu s prologom u tri čina u kojoj žive isprepleteni svjetovi fikcije i zbilje, prividenja i fantazme, političke strasti i zavjere, kušnje i strahovi, spletke i mržnje, ali i lirski osjećaji oprosta, pomirenja i ljubavi što pobjeđuju studen smrti.

Nakon što je prva verzija *Simona Boccanegra* (na libreto F. M. Piave prema drami Andaluzanina Garcije Gutierrezza) uprizorena u Teatru La Fenice u Veneciji ožujka 1857, nezadovoljstvo postignutim bilo je toliko bjelodano da je, primjerice,

glazbeni kritičar i skladateljjev suvremenik Abramo Basevi bio primoran izjaviti kako je šest puta iščitavao rečeni libretto da bi shvatio njegov sadržaj, nazvavši ga *un mostuoso pasticcio!* Zamjenu identiteta i prepoznavanja, slijed svađa i osveta, pa onda ljubavi i oprosta — tu nevjerovatnu

predanja. O profinjenoj muzikalnosti, energiji i glazbenom osjećaju maestra Repušića već smo više puta zborili s aklamacijama, no ovaj je put dodatno osnažio ulogu dežurni skrbnika za uspjeh cjelokupnog ansambla. Zbog spriječenosti ranije najavljivana dirigenta, pripremio je

protagonistima, Masovnijom i dinamičnijom scenom u kojoj su i zboristi igrali male dramske uloge, izdvaja se finale prologa u kojem narod pozdravlja novoga dužda, a koje je redatelj vidio očima Simona — »kao groteskni karneval, kao košmarni ples prikaza« —

dvije najdojmljivije boje muškoga glasa. Dočaravajući nesreću, koju je, poput Simona, i Fiesco nosio duboko u sebi zatrovan njihovim međusobnim osobnim i političkim sukobom, Čikeš je glazbeno i dramatski uvjerljivo donio lik.

Sugestivnom scenskom pojavom,

glasovnom snagom i ljepotom pastoznih i sonornih dubina uspješno je odgovorio svim postavljenim izazovima. Kao tumači uloga dvojice zaljubljenih, Amelije Grimaldi i Gabriela Adorna, u ovom se izdanju *Boccanegra* pojavljuju sopranistica Olga Romanko i tenor Božidar Nikolov. Prikazujući Amelijin trnovit put do sreće, umjetnica je plijenila glasovnom svježinom i tonskom izražajnošću, bogatstvom detalja gestike, koncentracijom na scenska zbivanja i na odnose s partnerima, te kantilacijom punom gipkosti i lakoće u širini dinamičke amplitude. U liku tople, scenski decentne pojavnosti, Nikolov je pak pokazao svu ljepotu

zamršenost zapleta i raspjeta, nije sasvim razriješila ni Boitova preradba libreta koju je Verdi naručio za novu redakciju djela. Nešto manje od tridesetak godina nakon prazvedbe u Veneciji, novi *Simon Boccanegra* postavljen je u milanskoj Scali ožujka 1881, polučivši izvanredni uspjeh. Pesimistička atmosfera i dalje prevladava, no ona je ovdje osjenjena humanošću i plemenitošću ljudske naravi s naglašenim idealom pomirenja i praštanja.

Kako rekosmo, mnogo je razloga zbog kojih splitsko uprizorenje *Simona Boccanegra* prihvaćamo s ushitom i odobravanjem — od izrazito nadahnuta orkestra s vrsnim solističkim istupima, mizanscenski i glasovno sugestivnog zbora (zborovoda Ana Šabašev), probranih solista, minuciozno razrađene režije, majstorske rasvjete, asocijativne i decentne scenografije i kostimografije (za ovu prigodu posuđene su od zagrebačkog HNK) do dirigentova visoka profesionalizma i istinskog umjetničkog

orkestar u svega nekoliko dana potvrđujući se kao zacijelo najambiciozniji i najperspektivniji duh Splitske opere. S istančanim očutom za logično slikanje glazbenog zbivanja, redatelj Petar Selem duboko je zašao u libretističko tkivo postavljajući likove u gotovo metafizički ambijent tipično *jordanovske* ikonografije. Izrastajući iz nečujnih, ali čitljivih slikarevih fantazmagorija, iz vizije njegova imaginarnoga svijeta, inscenacija Vasilija Josipa Jordana otvorila je prostor redateljevu nadahnuću, njegovu nastojanju da u taj svijet smjesti zbivanje *Boccanegra*. Nostalgicne atmosfere iz Jordanove mašte, skalnade i zidovi bez otvora, gondole iz davnih priča na kojima se nišu neki tajanstveni veslači, kao da su srasli s dramom prerastajući svaku stvarnost. Već prepoznatljiv po lakoći kojom glatko i nenametljivo slijedi tijekom radnje, Selem svjesno odustaje od prevelika dinamizma, reducirajući geste i usredotočujući se na odnose među

obilježivši ga ikonografijom mora. I posljednja je slika smještena u blizinu mora, koje Boccanegra donosi okrepu, zanos slave i ushita dok umire u krilu plavetna prostranstva. Oblikovatelj svjetla Zoran Mihanović zamisli je prilagodio pozoriškom ugodaju sa svjetlosnim akcentima na detaljima što se izmjenjuju s prigušenom tamom, kao i kostimografkinja Dora Argento s inventivnim, stiliziranim kreacijama uklopljenim u asocijativni likovno-scenski svijet.

U niski od sjajnih glasova i dramskih karaktera blistao je Kiril Manolov kao Boccanegra, pjevač čiji eksponirani glasovni i glumački naboj nije slabio niti jednog trena predstave. Stasitom figurom, dojmivim glumačkim izrazom i, nadasve, iznjenjanim pjevačkim fraziranjem ostvario je vrsnu kreaciju lika denoveškoga dužda. Njegovi dvopjevi s basom Ivicom Čikešom (Fiesco) nenametljivim su prelijevanjem razotkrili

svog tenorskog timbra (osobito u velikom solo prizoru 5. slike drugog čina *O inferno!... Cielo pietoso...*). Mjestimično nedorečeni toni fokus u visinama, prevladavao je iznimnom muzikalnošću, oblikujući sasvim solidan, pjevački i scenski uravnotežen nastup. Sonornim baritonom i fino odnjegovanim dramatskim izrazom izdvajao se Ozren Bilušić u ulozi Paola Albanija, a jedinstvenu ugodaju i pozitivnim intencijama izvedbe pridonijeli su i Siniša Štok (Pietro), Špiro Boban (Kapetan), te Barbara Sumić (Sluškinja).

Nećemo, stoga, pretjerati ustvrđimo li da je splitska izvedba Verdijeve *Simona Boccanegra* bila nesvakidašnji kulturni i kazališni događaj, na kojem doista treba čestitati. Tomu u prilog govori i oduševljenje publike kao spontana reakcija na ugodu i estetski užitek što joj ga je pružio cjelokupni splitski operni ansambl.

Ivana Tomić Ferić